

ACC. N:R M. 15194:1-18.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Enoch Johansson, Hilleberg*
Härad: *Ö. Göinge* Berättare: " " "
Socken: *Loshult* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1960* Född år *1890* i *Loshult*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bad. s. 1-18.

N. M. 159

28/10-60

Bad.

Varmbad inomhus förekom i denna ort, under min barndom på slutet av 1800-talet, mycket sällan i regel badade man före jul, samt på våren före påsk, de yngsta familjemedlemmarna badade i regel varje vecka, medan de alla äldsta helt avstod från att bada.

Det var mycket olika med badandet i olika familjer, i en del familjer förekom inga inomhusbad för några andra än de yngsta upp till 2-3 år, medan i andra familjer samtliga familjemedlemmarna utom de alla äldsta badade, men endast några få gånger under vintersläpp.

Under sommaren förekom i denna ort ej några inomhusbad utom för småbarn.

Olika kön badade var för sig, medan däremot äldre och yngre badade gemensamt.

1. Kvinnfolket badade först, därefter manfolket,

emändas kalja var det de yngsta, som fingo bada först, därefter de äldre.

Färsisjuk badningen i baste, så badade samtidigt de äldre och yngre av samma kön.

I samma ort badade tjönare vid samma tillfälle som husbondsköket.

De vuxna brukade bita och hjälpa barnen vid badningen, medan de äldre däremot klarade sig själva utan hjälp vid badningen.

Badningen försiggick alltid på kvällarna.

Badningen ägde i regel rum i köket.

Man hade alltid värme i rummet, antingen genom eldring i kokspis, där sådan fanns, eller också genom brinnande eld i den öppna spisen.

Vattnet uppvärmdes i en större kopperkittel, eller också i en stor teckent jämsyta, samt på senare tid genom varmvattenberedare.

2.

Värmen på vattnet brukade vara omkring + 30°C.

Under slutet på 1800-talet användes störes
baljer och bykklar vid badningen, vilka ej voro
speciellt gjorda för bad, men in på 1900-talet
började man använda plätthar, vilka voro till-
verkadade enbart för badning, och under de sista
20-30 åren hava utslutande dylika använts.

Som trättmedel användes i regel såna till
in på 1900-talet, varefter man övergick till
att använda träsl, som trättredskap användes
någon barste, till och med skusbarste, några
särskilda bad och trättbarster ha ej förekommit
på landsbygden förrän omkring 1950-talet.

När man badade i balja eller bykklar bre-
kade man antingen stå eller sitta under det
man trättade sig.

Att man hällde vatten över sig under
badet förekom inte, som jag känner till.

3.

Att kallt vatten omväxlades med varmvatten

förekom inte på landsbygden i denna art.

Vid turkningen efter badet använde man alltid för grova hemvävda linsbanddukar, vilka i början av 1900-talet så småningom utbyttes mot bomullsbanddukar, under de sista 60 åren ha i regel använts flussade badbanddukar.

Någon måttid i samband med badandet förekom inte i denna art.

Om det i städer eller större samhällen förekommit badkar och varmvatten för i tiden känner jag inte till.

I denna art finnes endast mindre samhällen, och det första banygnaden, som blev utrustat med ~~ett~~ badkar och varmvatten var vid tiden omkring 1920.

Bastu.

5

I denna ort fanns i början på 1800-talet en bastu på så gott, som på varenda bondgård, därunder ritna ruinerna pter dessa byggnader, vilka ännu kallas för bastan, trots att endast stenväggarna finnes kvar.

De som använde bastubid på den tiden tog dessa i dessa hus.

Bastun var alltid byggd som en fristående byggnad, antingen av grovkuggat timmer på jämn mark, eller väl ingraven i en backsluttning med uppmurade stenväggar å de tre sidorna med framvägg av timmer och där av trä, taken var alltid torvbelagda.

5. Dyliga bastubyggnader fanns gott om i slutet på 1800-talet, fastän de flesta voro raserade, någon enstaka stod kvar till in på 1900-talet, men nu finns ingen kvar på gårdarna.

Man eldade i en uppmurad eldstad, och vattnet uppvärmdes i en stor inmurad kittel, genom att man eldade bra i ugnen, blev det mycket varmt i bastun, badandet försiggick i stora träkar.

I denna art har inast bastubadande förekommit sedan skolskiftet, fastän en del antaga bastur fått stå kvar, de användes den senaste tiden uteslutande till rökring av kött och fläsk, för vilket ändamål de vara mycket bra.

Lefter vad jag hört berättas badade bastu bara ett par gånger om året, en gång före julen samt en gång på vårsidan eller strax före midsommar.

Någon särskild tillredning av badvattnet förekom säkerligen inte.

6.

Bastun var i ett enda rum omkring 6-4 meter

i fuskent, närmast dörren i ena hörnet var
eldningsugnen belägen, längst fram i bastunden
fanns en av plank uppbyggd inredning på vilken
de badande sutto och njöto av de varma ångorna
i rummet.

I regel deltog alla personer på gården
i bastubadet, förutom de alla älsta.

Som först nämnts fanns bastu i så gott
som i alla gårdar, medan däremot i de många
torpstugorna ej fanns några dylika, påskot
i dessa stugor gingo delvis till bondgårdarna
och badade bastu någon gång, men det stora
flertalet av dessa badade aldrig bastubad.

Kallbad.

tefter vad jag hörd och kunde förstå
av äldre personer i slutet av 1800-talet, så
kan jag med säkerhet dra den slutsatsen,
att det i deras barndom i början på 1800-talet
ej förekom allmänt, att man badade i öppna
sjöar och äar, de äldre badade aldrig kallbad
själva, och de förhäll oss barn att vi inte
skulle bada i öppna sjöar.

Livt barn, som ungdom badade ganska
mycket kallbad i början av 1800-talet, men
att någon äldre person badade i öppna vatt-
net förekom mycket sällan.

Det var ingen skillnad på badandet
i bygden vad det beträffar bondfolk, ten-
nare eller arbetare, några sommargäster fanns
ej i denna ort på den tiden, men i senare tider
8. när sommargästerna blivit allmänna, så har

Det märkbart syns att degra badet kallbad betydligt oftare än Snygdens folk.

4. I denna trakt användes vissa platser i insjöar och äar till badning, de kallades för "badhöj", det var platser med gräsbevuxna ständer och där sjöbotten bestod av sand, och djupet var litet, ungefär 1-1 1/2 meter, och platser där stranden var beväxt med pors och vidbuskar.

Man brukade marandals bada under eftermiddagens lopp.

Dagligt bad förekom i regel inte, åtminstone inte bland de vuxna, en del barn, som inte hade för länet till badkåtan var mycket överenska med badandet och förekom det, att de vid vissa tider badade dagligen.

9. Att man badade på morgonen före arbetet har jag ej hört antalas, men däremot badade

en del manfolk på Krällarna efter mycket smutsigt arbete.

Söndagsarna vara i regel de mest avslöjade baddagarna. När badrum mera allmänt började inredas i bostadshusen minskade märkbart badandet i öppna sjöar och åar under sommaren.

När cyklar och bilar blivit allmänna i landsorten begynte en del, isynnerhet yngre personer att göra utflykter om lördagar och söndagar till särskilda badplatser, vilka vid varken väder vare mycket talrikt besökta.

På landsbygden har det funnits färre, så länge jag minns en del personer, som aldrig badade, och ännu finns det folk, som har ansökt för bad och därför köpt trättor isig någon gång på hela Kräppan, än de vill bada.

10. Hallbadet hade mycket liten anseende av olika personer, de yngre gillade dem och

ansågs som nyttiga och hälsosamma, de äldre
ombedes i regel, att bada varo skedliga, och
vid skolskiftet förekom det ytterst sällan
i denna trakt att någon person i 50-70 års
ålder badade kallbad.

Män och kvinnor brukade bada på sin
plats. Man badade naken.

De första baddräkterna i denna trakt
började att användas omkring 1910-1920.

De som först började begagna baddräkter
var i regel s.k. pinnarefolk, och yngre damer.

Till utseendet varo herrarnas och damernas
baddräkter olika, herrarna använde korta bad-
byxor, vilka räckte från midjan neråt halvvägs
till knäna, damerna hade däremot långa bad-
dräkter, som räckte upp till axlarna.

11. I regel syddes dessa dräkter i hemmen under
fjärta tiden, som dylika användes senare när

dylika komma allmänt i bruk, så inköptes
de i manufakturaffärer.

Vid kallbadan brukade man i regel ha
träb eller såpa med sig, några andra ren-
göringsmedel använde man inte för.

Kallbadandet har undergått
vissa förändringar under årens lopp. I slutet
av 1800-talet badade man alltid vid närmaste
vatten, antingen det var en liten sjö, eller en å,
eller en bäck, eller en torvspegel.

Men efterhand, som tiden gått, så har man
blivit mer och mer färdande och tillfällande såväl
vatten, som baden och angivningarna i naturen,
så nuförtiden är det sällan någon som badar
i småsjöar eller åar utan att badstugorna
äro mycket bra.

Man söker numera till de lindigt berömda
12. badplatserna.

Kallbadhus.

Vid de gamla badplatserna i denna trakt, i åar och sjöar, har aldrig funnits några bänkar eller bagnarordningar, ej heller någon byggnad, kallat i äppet vatten har i denna trakt så gott som helt försvunnit med tiden, varför inga förbättringar gjorts vid de gamla badplatserna. Folket har mer och mer övergått till att ta ut till större och mer frekventerade badplatser.

I denna socken finns endast två st. badhus, det ena är kommunalt, det andra är byggt och innehålls av en badhusförening. Något större badhus finns ej vid dem.

Vad badart menades för, en ort dit man reste om sommaren för att förhätra hälsan.

I slutet av 1800-talet, såväl som i början på 1900-talet var det gamla många från denna trakt,

som brukade besöka dylika badorter, men numera är det sällan någon som besöker dem.

I denna trakt var det huvudsakligen Remby och Ramlösa, som folk besökte, i regel var det under hörsommaren, man reste till badorten.

Det var mest de mera välitserede, som besökte badorterna, de fattiga hade inte råd med dylika utgifter, vilka vara förfärligen höga.

Vistelsen brukade i regel vara i sex veckor.

Simkunighet.

Efter vad jag hört när jag var liten, så var det bara någon enstaka person i denna trakt, som var simkunnig före i tiden, det var folk som varit till sjö, eller också någon, som vid badning själva övat upp sig med simning!

I min barndom började en del yngre, isynnerhet pojkar, att vid badning i öppet vatten

försöka att lära sig simma, de flerta lärde sig simning, men för några lyckades inte.

De få som lärde sig själva, någon under-
visning stod ej till buds på den tiden.

Äldern brukade vara 8-10 år på den tiden,
när man började försöka att simma.

I denna trakt började man mera allmänt
att lära sig simma på 1910-1920-talet, det
började intresset stiga hos barnen för simning
och det började simundervisningen i skolorna
vid denna tid.

Före denna tid fanns de yngre lära sig sim-
ning av äldre personer, som var simkunniga.

Några simdynamer förekommo inte i denna
trakt för, ej heller liner eller andra hjälp-
medel, under senare tid, när man i skolorna
fått lära sig simma, ha simdynamer kommit till
15. användning, vilka dyner inköpts.

Att man själf tillverkat simdyr har
nog ytterst sällan förekommit.

Simkunskaper har utvecklats mycket, som slutat
på 1800-talet i denna trakt, i min barndom fanns
bara någon antaga äldre simål som yngre, som
var simkunniga, men simkunskaper har gått sta-
digt framåt, så numera kunna på gott som
alla yngre simma, och äro de flesta äldre.

Att de simkunniga fortätte med simöv-
ningar för sinningens skull förekom mycket sällan
i denna trakt, utom endast när de i vanliga fall
badade.

I min barndom fanns i denna trakt följande
benämningar på simstätt: Grodsim, hundsim,
kattsim och ryggsim.
Såra lekar eller tävlingar förekommo inte i den-
na trakt i samband med simning eller bad.

Badanläggningar.

Att nägon före min tid mera reulbundet skul-
le ha besökt varmbadhus har jag aldrig hört
omtalar, ej heller om tillfälligt besök.

Något varmbadhus har jag aldrig besökt, var-
för jag ej kan berätta om badlivet där.

I denna socken finns två offentliga badanlägg-
ningar med varmbad, kaste och kallbad, det ena
kommunalt, det andra är byggt och ägs av en
badhusförening. De byggdes i början av 1950-
talet, och de användas ej i större omfattning på
grund av den stora tillkomsten av badrum i
de flertalet hus och lägenheter.

Medisinska bad och källbad.

När jag var liten fanns här äldre personer, som
tog tallbarrsbad och gylltjilbad i denna trakt, och efter
vad jag hörde av äldre personer, så hade dylikt före-
kommit före min tid, tallbarrsbadet tog man inombes

i stora bytter, gylltbaden om sommarer i dyfiälar, had man såg varalva för reumatiska åkommor och all sorts verk. Det var endast äldre och fattigare personer, som använde dessa bad.

Badrum.

I denna trakt inseddes första badrummet ungefär 1920, det var i en nybyggd villa. I så gott som alla nybyggda hus efter den tiden har badrum insetts. Under senaste årtiondet har vid renoveringar av äldre hus, ett stort antal dylika insetts med badrum. Något badrum förekommer icke i denna trakt förrän vattenledningar kommit i bruk, och ej heller förrän värmeledning inmonterats, varför man i badrummet haft tillgång till varmvatten.

Duschar har funnits och finns endast i nystaka badrum.

I regel var det de yngre, som gifte sig och byggde nya hus, som först insedde badrum i sina fastigheter.